

LUNDS
UNIVERSITET

Vägen in i samhället

- - **En kvalitativ studie om hur personal på hvb-hem för ensamkommande flyktingbarn upplever och beskriver sitt arbete med ungdomarna**

Socialhögskolan Lund
VT -16 Kandidatuppsats SOPA63
Susanna Lillvik & Josefin Nilsson

Abstract

Author: Susanna Lillvik & Josefin Nilsson

Title: Vägen in i samhället, en kvalitativ studie om hur personal på hvb-hem för ensamkommande flyktingbarn upplever och beskriver sitt arbete med ungdomarna.

Supervisor: Maria Bangura Arvidsson

The aim of our study was to examine how staff, working with unaccompanied refugee children experience their work and the children's integration to the society. Many previous studies in the same field have often focused on the young refugees, how they perceive their situation and how they perceive the integration work. Our study is based on a qualitative research strategy and we used semi-structured interviews with seven different interviewees who worked at three different places in the southern part of Sweden. All of the interviewees were currently working with unaccompanied youth at HVB (homes for care or residence). The interviewees have different educations and prerequisites and they also have different experiences of working with unaccompanied youth or social work. The basic theoretical conceptions were normality, ethnicity and power. We have, on the basis of their differences, examined how they explain and talk about their own work with the integration of the unaccompanied youths and how they talk about the process.

Keywords: integration, social workers, unaccompanied refugee children.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Förord	4
1.2 Problemformulering	4-5
1.3 Syfte	5
1.4 Frågeställningar	6
2. Bakgrund	6
3. En kunskapsöversikt	7
3.1 Litteratursökning	7
3.2 Hvb-hem	7-8
3.3 Integration och social utsatthet	8-9
4. Metod	9
4.1 Val av metod	9-10
4.2 Urval, angränsningar och genomförande	10
4.3 Bearbetning och analys	11
4.4. Tillförlitlighet och generaliserbarhet	11-12
4.5 Etiska överväganden	12-13
4.6 Arbetsfördelning	13
5. Teoretiska utgångspunkter	13-14
5.1 Normer och normalitet	14-15
5.2 Etnicitet som konstruktion	15
5.3 Maktstrukturer	16
6. Empiri och analys	16-17
6.1 Intervjupersonernas bakgrund och deras beskrivningar av en vanlig arbetsdag	17-19
6.2 Personalens berättelser om arbetet	19-22
6.3 Personalens berättelser om ungdomarna	23-29
6.4 Berättelser om integration	29-36
6. Sammanfattande slutdiskussion	36-37
7. Referenser	38-40
Bilaga 1 (informationsbrevet)	
Bilaga 2 (intervjuguiden)	

1. Inledning

1.1 Förord

Vi har med blandad skräck och nyfikenhet följt medias flyktingdebatter. Sveriges flyktingpolitik har varit ett hett samtalsämne det senaste året och många har väldigt starka åsikter om just flyktingar. Det pratas om rasism i media, samtidigt som bilder på avlidna barn på flykt undan kriget, visas upp i tidningarna. Sveriges flyktingpolitik är ett ämne som få personer önskar tas upp på en familjemiddag. I denna debatt väcktes vår första tanke på ett ämne att skriva en uppsats om. Det vi intresserade oss för var att ta reda på hur de personer som jobbar närmst de nyanlända, upplevde sitt arbete. Detta ledde till att vi valde att göra en kvalitativ undersökning om personal på hvb-hem för ensamkommande för att få höra om personalens upplevelser, egna beskrivningar och individuella tankar inom ämnet.

Vi vill tacka alla intervjupersonerna som ställt upp vilket har gjort att vi kunnat färdigställa vår studie. Vi vill också tacka vår handledare Maria Bangura Arvidsson som hjälpt och stöttat oss på vår väg. I de stunder vi själva känt att vägen till målet varit lång och svår, så har vi fått hjälp med struktur, motivation och små steg i taget.

1.2 Problemformulering

Krig och konflikter runt om i världen har bidragit till en ökad flyktingström till Sverige. Migrationsverket (2015) spådde att antalet asylsökande i början av 2016 skulle komma att bli dubbelt så många som i juni 2015. Fram till och med mitten av oktober 2015 hade 12 000 fler ensamkommande barn sökt asyl i Sverige, än under hela 2014 (Migrationsverket 2015).

När ensamkommande flyktingbarn kommer till Sverige, anvisar Migrationsverket dem till en kommun där socialtjänsten startar en utredning för att bedöma ungdomarnas behov. Socialtjänsten i kommunen ansvarar då för att ungdomarna får ett lämpligt boende, vilket kan vara t.ex. jourhem, familjehem eller hvb-hem (Socialstyrelsen 2013). Som ett resultat av den ökande flyktingtillströmningen har många kommuner hamnat i en prekär situation då de varit svårt att hitta boendeplatser för ungdomarna. Detta har gjort att Socialstyrelsen tillfälligt fått ändra på kraven för HVB-hemmen och sedan den 1 januari 2016 råder det större flexibilitet vad gäller personalens kompetens och bemanning än tidigare. Ändringarna ska dock inte göra så att kommunerna inte längre kan garantera ungdomarnas säkerhet, enligt Socialstyrelsen (2015). Enligt Socialstyrelsen ska personal som arbetar på hvb-hem "... ha en adekvat

högskoleutbildning. Denne ska också ha erfarenhet av liknande verksamhet och vitsordad personlig lämplighet.” (Socialstyrelsen 2003).

Ensamkommande flyktingbarn är barn och ungdomar under 18 år som befinner sig i Sverige utan sina föräldrar och utan någon vuxen förebild. De vuxna personer som finns i ungdomarnas närmaste omgivning behöver därför kunna vägleda och hjälpa ungdomarna med vardagen och livet i det nya landet. För många ensamkommande barn är personal på hvb-hem de vuxna personer som spenderar mest tid med barnen under deras första tid i det nya landet.

Ungdomarnas första tid i landet är kritisk och bemötandet och stödet de får under denna tid kan spela stor roll för deras framtid (Backlund, Eriksson, von Greiff och Åkerlund 2012). Ett vuxet stöd med ansvar och närhet blir viktigt för en ungdom utan vuxen förebild. Hur spelar personalens egen bakgrund och förkunskaper in i deras arbete med ungdomarna? Enligt Sallnäs (2009) är utbildningsnivån hos dem som arbetar på hvb-hem låg. På familjehemsliknande verksamheter är utbildningsnivån särskilt låg och det saknas helt en anställd som är socionom, socialpedagog eller psykolog, på sju av tio boenden.

Vi är intresserade av hur HVB-hemspersonal ser på sitt arbete med att integrera ensamkommande ungdomar i samhället och hur personalen lyfter fram olika aspekter av sin utbildningsbakgrund i samband med detta. Genom att undersöka detta kan vi få en större förståelse för hur det sociala arbetet påverkas av den stora tillströmningen av ensamkommande flyktingbarn, där en bieffekt av den stora efterfrågan på personal till hvb-hem blivit att utbildningskraven sänkts. Vad blir konsekvenserna för arbetsplatsmiljön när utbildningskraven sänks ytterligare på ett område där utbildningsnivån redan är låg och hur påverkar det de ensamkommande barnens första kritiska tid i Sverige?

1.3 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur anställda på hvb-hem med olika utbildningsbakgrund beskriver sitt arbete och sin betydelse för ensamkommande flyktingungdomars integration i samhället.

1.4 Frågeställningar

Vilken syn har personalen på ungdomarna och vad de behöver för att integreras?

Hur beskriver personalen sin roll i arbetet med ungdomarna?

Vilka likheter och skillnader finns i personalens tankar om sitt arbete, utifrån deras yrkesbakgrund och utbildning?

2. Bakgrund

Under den senaste tiden har det kommit ovanligt många ensamkommande flyktingbarn till Sverige (Migrationsverket 2016). Flera av dem har haft en svår resa där de ensamma tagit sig genom Europa och i många fall kan det handla om flera månaders resa innan de kommer fram till ett land som tar emot dem. När ungdomarna kommer till Sverige och är asylsökande har de samma rättigheter som alla andra barn och ungdomar under 18 år. Den första instansen som har ansvaret för ungdomarna är Migrationsverket. Migrationsverket ansvarar sedan för till exempel ekonomiskt stöd, åldersbedömning och anvisning till en kommun som ska ansvara för boendet. Kommunen ansvarar därefter för att utreda ungdomens behov, boendeplacering, skolplats och god man (Migrationsverket 2014).

Det vanligaste stället för ensamkommande flyktingbarn över 14 år är att bo på någon form av gruppboende (Fälldin & Strand 2010). Kommunerna ansvarar för att erbjuda de ensamkommande ungdomarna ett boende och de erbjuder oftast plats på ett hvb-hem (hem för vård eller boende). Hvb-hem är ett brett begrepp för institutionsvård och kan omfatta boende både för barn och för vuxna. IVO har ansvar för tillsynen av hvb-hem och enligt IVO ska HVB-hemmen för de ensamkommande flyktingbarnen erbjuda omvårdnad, stöd och fostran (Migrationsverket 2014). Hvb-hem är ett brett begrepp för institutionsvård och kan omfatta både boende för barn och vuxna. Efter hösten 2015 har det stora trycket av ungdomar som vill söka asyl i Sverige lett till överfulla hvb-hem för ensamkommande ungdomar. Detta gjorde att IVO fick kompromissa med översynen av hvb-hem för ensamkommande. Under år 2016 har antalet asylsökande ungdomar minskat och IVO har åter kunnat räkna med att kommunerna har de förutsättningar som krävs för att nå upp till IVO's krav (IVO 2016).

3. En kunskapsöversikt

I det här kapitlet kommer vi att ge en översiktlig bild av hur forskning och kunskap ligger till i de områden som rör vår studie samt närliggande områden. Forskningen vi presenterar är både svensk och internationell. Vi hittade inte mycket svensk forskning, vare sig om integration

eller ensamkommande flyktingbarn. Men det vi hittade handlade bland annat om hvb-hem som institution och ensamkommande flyktingar som studerats över en längre tid. Det fanns däremot lite mer internationell forskning, så som en studie om hur socialarbetare motiverar sig själva och finner glädje i sitt arbete. Avsnittet delar vi in i rubriker som är relevanta för vår studie.

3.1 Litteratursökning

Material till genomgången av tidigare forskning har vi hittat genom litteratur och sökningar i olika databaser. Litteraturen har varit dels kurslitteratur och dels annan litteratur som varit intressant för vårt valda ämne. Databaserna vi använt för vår sökning av tidigare forskning har varit LUBSearch och Google Scholar. Sökorden vi använt är: integration, ensamkommande flyktingbarn, hvb-hem, social utsatthet, intersektionalitet, normalitet, unaccompanied refugee children och social worker.

3.2 Hvb-hem

I flera hundra år i Sverige så har man erbjudit ungdomar som ansetts leva i en problematisk situation, boende på heldygnsinrättningar. Enkelt uttryckt så är det ett gruppboende för dem som behöver stöd och/eller någon form av behandling och boendet ska efterlikna en familj eller ett familjehem (Sallnäs 2002). Ett traditionellt barn/ungdomshem, måste med så att säga konstlade medel iscensätta en tillvaro som liknar en familj (Sallnäs 2002).

I Socialstyrelsens författningssamling om personal som ska arbeta på hvb-hem står det följande: ”Den som förestår verksamheten vid ett hem för vård eller boende ska ha en adekvat högskoleutbildning. Denne ska också ha erfarenhet av liknande verksamhet och vitsordad personlig lämplighet.” (SOSFS 2014:12). Detta stämmer dåligt överens med vad personalen på hvb-hem för ensamkommande ungdomar beskriver enligt Hessles (2009) rapport upplever personal på hvb-hem att de inte har rätt kompetens för att möta ungdomarnas behov.

Runesson, Larsson & Nyberg (2014) menar också att personal inom socialt arbete efterfrågar ledning eller modeller som baseras på personalens erfarenheter och kunskaper. Även Sallnäs (2009) skriver att utbildningsnivån hos dem som arbetar på hvb-hem är låg. Bara ungefär hälften av personalen har en högskoleutbildning. På familjehemsliknande verksamheter är utbildningsnivån särskilt låg och det saknas helt en anställd som är socionom, socialpedagog eller psykolog, på sju av tio boenden. Enligt en rapport från IVO (2013) saknas en lämplig

utbildning för arbete på hvb-hem, framför allt när nästan hälften av alla hvb-hem är för ensamkommande barn.

I de yrken där personalen arbetar nära sina klienter är kunskap och kompetens viktigt för att göra ett bra jobb. Teoretisk kunskap är viktig för att veta att det man gör är rätt, men även annan kunskap är viktig i arbetet och ett sätt att få tillgång till kunskap som inte är nedskriven kan vara att följa och lära sig av äldre kollegor som arbetat i många år inom området. Det är dock inte alla verksamheter som ger möjligheter till detta (Runesson, Larsson & Nyberg 2014).

Enligt en rapport som bygger på dokument, intervjuer och fokusgruppsintervjuer, brister många kommuner med att ha en tydlig vision och det finns även brister inom kommunernas syfte med mottagningssystemet för ensamkommande ungdomar. Det framkommer också att ungdomarna är positiva till samhällets insatser, vilket inte var väntat om man jämför med medias bild av livsvillkoren för ungdomarna på HVB-hemmen (Eriksson et al 2013).

3.3 Integration och social utsatthet

Att komma till ett nytt land innebär en hel del omställningar. Det är ett nytt språk, ny kultur, nya normer, lagar och regler, nya människor. Det mesta är helt nytt och mycket är annorlunda i jämförelse med landet som ungdomarna tidigare bott i. Att integreras i samhället är viktigt när man kommer till ett nytt land och enligt en artikel, som handlar om invandrare från Somalia, Vietnam och Kina så påverkar integrationen invandrare mer än vad det som de har i bagaget gör. De menar att det som påverkar anpassningen till det nya landet och samhället främst är ekonomiska svårigheter, boende i flyktingläger, diskriminering och rasism (Johnsson, Zolowska & McNeil 2015). Detta bekräftas delvis av Hessles (2009) undersökning där unga vuxna som kommit ensamma till Sverige, berättar att det viktigaste för att de ska känna sig integrerade i samhället är att de har en meningsfull sysselsättning och att de har sociala relationer. Det framkommer att trots att ungdomarna kommer ensamma till Sverige, så har de antingen släktingar som bor i Sverige eller också etablerar de ett transnationellt nätverk med släktingar och anhöriga. De ensamkommande barnen har inte lämnats "ensamma", utan någon släkting eller anhörig någonstans i världen har fortfarande ansvarar för ungdomen. Detta ser ungdomarna som viktiga förutsättningar för sitt välbefinnande i Sverige, men hur etableringen och de sociala relationerna fungerar är också individuellt. Relationerna i majoritetskulturen är främst formella relationer som med lärare, tränare eller personal.

Wallin & Ahlströms (2005) studie påvisar vikten av att ha en sysselsättning främst för att klara sitt leverne ekonomiskt och för att bygga upp ett socialt nätverk, vilket enligt både denna undersökning, Hessles (2009) och Johnsson, Zolowska & McNeil (2015) är viktiga delar för integrationen i samhället.

I två studier där man följt upp flyktingar fem till tio år efter det att de kommit till Sverige, är resultaten övervägande positiva och intervjupersonerna i dessa två studier uttrycker ett välbefinnande i sitt nya land. Flertalet har sysselsättning och ett socialt nätverk. Dock, som ovan nämnt, är nätverket till största del vänner från samma etniska grupp (Wallin & Ahlström 2005; Hessle 2009).

4. Metod

I detta avsnitt kommer en presentation av studien där genomförandet beskrivs och metodologiska överväganden diskuteras. Avsnittet börjar med en beskrivning av hur studien har genomförts och vilka förtjänster och begränsningar som metoden har. Det står också beskrivet om studiens urval och avgränsningar. Vi diskuterar slutligen vilken tillförlitlighet och generaliserbarhet studien har och vilka etiska överväganden vi har beaktat.

Avslutningsvis står det kort om vår förståelse och relation till det som undersökts.

4.1 Val av metod

Avsikten med studien har varit att undersöka hur anställda på hvb-hem med olika utbildningsbakgrund beskriver sitt arbete och sin betydelse för de ensamkommande flyktingungdomarnas integration i samhället. Levin (2008) skriver att syftet med en kvalitativ metod är att det ska gå att tolka och förstå resultatet snarare än att förklara det. Kvalitativ metod möjliggör en större flexibilitet och möjlighet till följdfrågor, vilket inte en kvantitativ metod erbjuder (Bryman 2011).

För att ha möjlighet att gå på djupet i intervjuerna och få en förståelse för intervjupersonernas upplevelser och tankar om sitt arbete med de ensamkommande ungdomarna, har vi gjort semistrukturerade intervjuer som utgått ifrån en intervjuguide med förutbestämda teman. I kvalitativ metod kan den som intervjuar fråga den förutbestämda intervjuguiden för att följa upp intervjupersonernas svar (Ibid). Att använda sig av semistrukturerade intervjuer gör det

enklare att få en helhet i intervjupersonens svar eftersom det finns möjlighet att följa upp och ställa följdfrågor utifrån det som varit intressant för vår problemformulering (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). En semistrukturerad intervju innebär samtidigt att intervjun inte är helt öppen. Forskaren ska endast ställa frågor som inte ingår i intervjuguiden, om det är en följdfråga till något av intervjupersonens svar (Bryman 2011). Vi har till största del följt vår intervjuguide med teman och har enbart ställt följdfrågor när något varit oklart eller när vi uppfattat att det funnits mer att följa upp inom ett intressant område för vår studie.

4.2 Urval, avgränsningar och genomförande

I vår studie har vi gjort ett urval för att hitta intervjupersoner som kan besvara vårt syfte. Urvalet har varit målinriktat eftersom vi från början vetat att vi har velat intervjua personal på hvb-hem. Ett målinriktat urval är lämpligt för att säkerställa att intervjupersonerna är relevanta för vår forskningsfråga. Vid ett målinriktat urval är det viktigt inom vilka kriterier intervjupersonerna ska befinna sig (Bryman 2011). Vi avgränsade det geografiska området till enbart hvb-hem i södra Sverige för att hinna med att hålla personliga intervjuer med intervjupersonerna, inom tidsramen för undersökningen. Kontaktuppgifter till HVB-hemmen har vi fått genom egna kontakter och genom att söka på internet. Vidare har vi kontaktat samordnare på respektive hem, för att be om att få komma och intervjua personal. Vi hade helst önskat att själva få tillgång till personallistor för att genom dem, slumpmässigt välja ut intervjupersoner för att säkerställa att personalen inte väljs ut av chefen i syftet att personalen ska tala gott om organisationen (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). Alla samordnare som vi tog kontakt med ställde upp och hjälpte oss att få kontakt med personal som vi kunde intervjua och vi fick kontaktuppgifter till dem och kunde själva kontakta intervjupersonerna. Vi hade endast ett krav på våra intervjupersoner, för att säkerställa att de hade tillräcklig kunskap eller erfarenhet inom området. Kravet var att personen ifråga hade arbetat på hvb-hem med ensamkommande ungdomar under minst 80 timmar, de senaste två månaderna. Alla intervjupersonerna som vi ringde upp var villiga att ställa upp på intervjuer och vi höll intervjuerna på platser och vid tidpunkter som passade respektive intervjuperson, t.ex. på deras arbetsplats eller i ett bokad rum på universitetet.

Innan vi intervjuade intervjupersonerna gjorde vi varsin pilotintervju där vi testade hur våra teman med stödfrågor, i den semistrukturerade intervjuguiden fungerade. Vi gjorde sedan några mindre justeringar, för att få ett bättre flyt med tydligare frågor inför de ”riktiga”

intervjuerna. Vi höll sedan sammanlagt sju intervjuer med sju olika intervjupersoner ifrån tre olika hvb-hem. Intervjuerna var mellan 35 och 50 minuter långa.

Vi valde att spela in intervjuerna för att fånga svaren på sådant sätt som intervjupersonerna själv uttalar dem. Intervjuerna spelade vi in via våra smartphones och vi testade ljudkvalitén på dem innan, eftersom det är viktigt med en bra ljudkvalité för att kunna transkribera ordagrant (Bryman 2011). Eftersom det kan kännas obehagligt att bli inspelad så frågade vi alla intervjupersonerna om lov, innan vi startade inspelningen. Vi uppfattade inte att inspelningsmomentet påverkade intervjupersonerna på något hämmande sätt.

Intervjuerna transkriberades efterhand som dem hölls. Vi har gjort transkriberingen så ordagrant som möjligt. Det vill säga, vi har skrivit ner det talspråk som intervjupersonen använt för att på bästa sätt behålla små nyanser i hur intervjupersonen uttryckte sig.

4.3 Bearbetning och analys

Till analysdelen i denna studie har vi bearbetat materialet vi fått in från intervjuerna. Materialet uppgick till ca 80 sidor och detta upplevde vi som mycket material att gå igenom, vilket det ofta är vid kvalitativa metoder. Kodningen är, enligt Bryman (2011), en viktig del vid teoriigenkänning. Vi har parallellt under arbetets gång haft intervjuer, transkriberat, läst bearbetat och kodat. Vi har använt oss av en öppen kodning, som innebär att man genom bearbetning och nedbrytning av materialet hittar återkommande ord eller beskrivningar som kan sorteras under olika kategorier (Bryman 2011). Vi har i kodningen varit ute efter att hitta både likheter och skillnader i intervjupersonernas svar. De största och mest väsentliga av kategorierna har vi sedan använt som rubriker i vår analys och dessa kategorier har vi sedan analyserat med hjälp av de teoretiska begrepp vi presenterat under rubriken ”Teoretiska utgångspunkter”.

4.4 Tillförlitlighet och generaliserbarhet

Då vi valt att göra en kvalitativ studie använder vi oss av de begrepp som bäst beskriver en kvalitativ studies tillförlitlighet, såsom exempelvis trovärdighet och pålitlighet (Bryman 2011). Avseende tillförlitligheten i vår studie har vi skapat en transparens i undersökningen på sådant sätt att vi noga redogjort för hur vi gått tillväga i de olika faserna i processen samt att vi öppet har diskuterat hur vi gjort vårt urval, hur vi kodat vårt material och hur val av teori gjorts och hur vi resonerat oss fram till våra slutsatser (Ibid).

Enligt Bryman (2011) har bristande transparens varit ett bekymmer inom kvalitativ forskning som man i allt högre grad har försökt att åtgärda. Vi har under arbetets gång fört dagbok över våra tankar om de val vi gjort i processen.

En kvalitativ studie kräver inte samma generaliserbarhet som en kvantitativ studie och ett målinriktat urval, icke-sannolikhetsurval, kan inte generaliseras (Ahrne & Svensson 2015; Bryman 2011). Syftet med vår kvalitativa studie har inte varit att redovisa något resultat som blir generellt, utan snarare att skapa ett djup och olika intervjupersoners egna beskrivningar av det område som vi vill undersöka.

4.5 Etiska överväganden

Då det inom socialvetenskaplig forskning är vanligt att intervjupersoner som deltar i forskningen är människor som kan vara socialt utsatta (fattiga, gamla eller sjuka), så är den etiska medvetenheten hos forskaren då extra viktig (Levin 2008). Ensamkommande flyktingbarn är en socialt utsatt grupp och tystnadsplikten hos personalen är viktig. För att minimera risken att någon enskild person påverkas negativt av vår studie, har vi varit öppna med vad vi undersöker och samtliga intervjupersoner har fått information om vad studien handlar om. Vi är medvetna om att personalen på hvb-hem har tystnadsplikt och därför är det extra viktigt att vara noga med att anonymiteten hålls och att redan vid transkriberingen ersätta alla namn och orter med fingerade namn.

Vi utgår från Vetenskapliga rådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Individskyddskravet handlar om att ”Individer får inte heller utsättas för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning.” Individskyddskravet är indelat i fyra huvudkrav som är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Vi har uppfyllt dessa genom att vi har skrivit och lämnat ut ett informationsblad till alla intervjupersoner (se bilaga 1) där dessa punkter finns med, enkelt förklarade samt information om studien de ämnar delta i. Vi har inför varje intervju informerat intervjupersonen om att deltagandet är frivilligt och att denne när som helst kan välja att avbryta sin medverkan, utan att ange särskilt skäl för detta. Informationsbladet innehåller även information om konfidentialitet och anonymitet. Vi har igenom hela studien hållit intervjupersonerna anonyma och förvarat personuppgifter på sådant sätt att det är oåtkomligt för obehöriga. Intervjupersonerna har också fått information om att den

information de ger oss för studien, enbart kommer att användas till denna studie (Vetenskapsrådet 2015).

4.6 Arbetsfördelning

Arbetsfördelningen har varit utarbetad så att vi haft vars tre respektive fyra intervjuer, som vi sedan transkriberat själva. Detta för att på bästa sätt i transkriberingen få med intervjupersonernas subtila uttryck och känslor, vilket kanske varit svårare ifall personen som inte höll intervju hade transkriberat. Inledningen, kunskapsöversikten, de teoretiska utgångspunkterna och de metodologiska övervägandena har vi arbetat med på varsitt håll, under stor inrådan från varandra för att säkerställa en röd tråd och helhet i texten. I analysen, resultatet och den sammanfattande slutdiskussionen har vi arbetat med tillsammans, för att på detta sätt hjälpa varandra med tankar och funderingar.

5. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel kommer vi att presentera de teoretiska begrepp som vi använt för analysen av vårt material. Teoretiska begrepp som är centrala för denna studie och som vi kommer att redogöra för här nedan är: normer och normalitet, etnicitet som konstruktion och maktstrukturer.

Vi har valt dessa teoretiska begrepp då vi upplevt att de hjälpt oss att förstå vår empiri. Empirin har till stor del handlat om hur personalen hjälpt de ensamkommande barnen att anpassa sig till det nya samhället och hur personalen ser på detta arbete. Detta har fört våra tankar till vad som egentligen händer i denna process och vad som anses normalt och önskvärt i vårt samhälle, vilket kan beskrivas med hjälp av normer och normalitet. Vidare kan vi inte bortse från att ungdomarna och flera av intervjupersonerna haft olika etniska tillhörigheter vilket gjort oss intresserade av om och hur detta påverkar personalens syn på arbetet med ungdomarna. Maktperspektivet har vi valt att ha med då vi sett det som självklart att personalen besitter en viss makt i och med sin arbetsroll, där personalen sätter gränser och regler och även besitter kunskap om det nya landet som de ensamkommande flyktingbarnen behöver lära sig för att kunna komma vidare i integrationsprocessen och för att kunna delta i samhället. Därför ville vi även undersöka om och hur maktrelationen påverkar personalens syn på arbetet med ungdomarna. Det finns med största säkerhet även andra teorier eller teoretiska begrepp som skulle kunna hjälpa oss att tolka vårt material. Om vi valt någon annan teori hade vi troligtvis fått en ny synvinkel på vårt undersökningsområde vilket kan tolkas

som att vi kan missa någon förklaringsmodell med de teoretiska begrepp som vi valt. Vi hade till exempel kunnat rikta in oss mer på utvecklingspsykologi och inlärningspsykologi, vilket troligtvis hade gett vår studie ett annat resultat.

5.1 Normer och normalitet

Normer beskriver de antaganden som vi tar för givet, vilka kan te sig olika utifrån vilket socialt sammanhang vi utgår ifrån. Svärd (2016) som inriktat sig på normer och normalitet i institutioners riskbedömningar, menar att många av de saker som vi skulle uppfatta som kunskap eller allmänt vetande grundar sig i det sociala sammanhang som vi lever i. De problem som oroar oss i vår vardag påverkas av sociala normer och utgörs av antaganden vilka vi tar för givet, som finns inom just det samhälle eller den tiden vi befinner oss i (ibid). Till exempel hör det till normen att tvätta sig för att inte gå runt och lukta svett och smuts. De flesta skulle rynka på näsan om någon i närheten luktar svett, däremot skulle få personer rynka på nästan ifall personen istället har en svag doft av parfym. Normer är inte statiska ur ett tidsperspektiv, exemplet som togs upp kanske inte hörde till normen i 1700-talets svenska bondesamhälle, där renlighet såsom att tvätta sig varje dag troligtvis inte premierades lika högt som i dagens samhälle. Hur påverkar det då dagens samhälle? Svärd (2016) diskuterar hur det normala ofta värderas högre än det avvikande, vilket gör att normen och det normala utgör en position med privilegier och makt. Detta sker eftersom normen utgör den grund varifrån man bedömer vad som anses vara framgång respektive misslyckande. Att de som tillhör gruppen i samhället som är självförsörjande genom arbete värderas högre än gruppen arbetslösa utan sysselsättning kan nog de flesta skriva under på. Detta gör enligt Svärd (2016) i sin tur att riskbeteende ofta associeras med underprivilegierade sociala grupper. Svärd (2016) menar att en central del i skapandet av normer och normalitet i samhället görs genom kategorisering och gränsdragning mellan "vi" och "dom". Dessa kategorier kan exempelvis utgöras av klass, kön och etnicitet, där de privilegierade "vi" har makt att definiera "dom" som avviker från normen (Svärd 2016). Utifrån det teoretiska begreppet normativitet kan vi anta att beskrivningen "svensk" utgör normen i Sverige och att denna beskrivning värderas högre än beskrivningen "flykting". På detta sätt kan man anta att beskrivningen "svensk" endast behövs då man vill definiera det avvikande, som i detta fall utgörs av beskrivningen "flykting".

5.2 Etnicitet som konstruktion

Begreppet etnicitet kan beskrivas som skillnader mellan grupper. Det som är intressant att problematisera och undersöka i begreppet etnicitet är inte att det finns skillnader, utan hur dessa skillnader skapas (Mattsson 2010). Personer som tillhör en etisk grupp känner på något sätt en samhörighet med varandra. Denna samhörighet kan bero på olika saker som de har gemensamt och det behöver inte heller ens bero på saker som de har gemensamt utan det kan handla om att en grupp tillsammans upplever någonting, till exempel utanförskap eller marginalisering (Ibid). Kulturella skillnader, språk eller ekonomiska resurser är annars exempel på saker som personer i en etisk grupp kan ha gemensamt. Etnicitet som begrepp är något som är föränderligt och måste förstås i den kontext som det används i, till exempel en social kontext.

Begreppen kultur och etnicitet brukar ofta skrivas tillsammans och man tänker ofta att människor med en viss etnicitet även har samma kultur. Det är enkelt att förknippa ordet kultur med etnicitet då kultur är ett brett begrepp som ofta i sin tur förknippas med ett antal kategorier som en viss etnicitet kan ha gemensamt (Mattsson 2010). Enligt Mattson (Ibid), så är det inte helt enkelt att skilja på etnicitet och kultur men att man kan särskilja dem på så sätt att kultur främst handlar om seder och bruk och etnicitetsbegreppet främst handlar om hur vi i förhållande till seder och bruk, skapar en identitet och grupptillhörighet (Ibid).

Vår etniska identitet är, som ovan nämnt, föränderlig och beroende på situationen. En persons etniska identitet kan skifta beroende på vilken grupp man befinner sig eller inte befinner sig i. Exempelvis när man är svensk utomlands eller i Sverige. När en person befinner sig i en viss etnisk gruppering så kan lätt andra kategorier glömmas bort. Beroende på vilket sammanhang som det handlar om, så kan kategorierna utmärkas olika mycket. Till exempel om en etniskt svensk har en klient med invandrarbakgrund, så spelar kanske könet på personen mindre roll än vad den etniska tillhörigheten gör eftersom den etniska svenska, i Sverige är den som är normen och i majoritet. Könet blir då det sekundära (Ibid).

5.3 Maktstrukturer

Maktstrukturer i samhället innebär en rangordning av kategorier och grupper. Denna rangordning och värdering görs genom oss, men på en övergripande nivå. Samtidigt är det våra val och vårt agerande som ligger till grund för samhällets maktstrukturer (Mattsson 2010). I praktiken innebär maktstrukturen att vi påverkar den genom våra val, men våra val är

svårare att göra annorlunda på grund av den rådande maktstrukturen i samhället.

Maktstrukturerna i samhället kan vara enkla att uppmärksamma, men på individnivå är det betydligt svårare. En enskild individ kan välja en väg att gå och då kanske ingen ser på valet som en maktstruktur, men ser man sedan på valet på samhällsnivå så kanske man ser det som ett val gjort på grund av rådande maktstruktur (Ibid).

Många maktstrukturer i samhället är vi så förtrogna med och vana vid, att vi inte ens tänker på det som en maktstruktur. Det är de som har makten i samhället som är de som bestämmer och så länge det är på det sättet så hålls maktstrukturen i samhället upp samma sätt. De grupper i samhället som inte innehar samma makt som andra kommer därmed inte heller få mer makt eftersom det inte är de som bestämmer (Mattsson 2010).

Vanliga kategorier att nämna när man diskuterar maktstrukturer är ålder, kön, etnicitet och klass (Mattsson 2010). I relation till vår studie så är framför allt ålder och etnicitet relevanta, då de ensamkommande ungdomarna är unga och har ett annat etniskt ursprung är majoritetsbefolkningen. Ungdomarnas ålder och etnicitet kan även ställas i relation till personalens ålder och etnicitet där personalen onekligen har en större makt utifrån dessa kategorier.

6. Empiri och Analys

Nedan kommer vi att redogöra för vår empiri och analys utifrån respondenternas intervjuvar. Utifrån vår empiri har vi valt ut ett antal teman som speglar innehållet. Vi kommer först att redovisa de sammanställda svar som beskriver personalens bakgrund och deras beskrivningar av hur en arbetsdag kunde se ut för att sedan presentera resultatet av intervjuerna utifrån olika utvalda teman. De teman som vi valt att analysera kommer att beröra personalens berättelser om arbetet, personalens beskrivningar av ungdomarna samt personalens berättelser av integration. Vi har valt att presentera resultatet med hjälp av citat hämtade ur vårt transkriberade material av intervjuerna, vilket hjälper till att ge mer känsla och djup till resultatet. Efter varje tema presenteras en analys utifrån de teoretiska begrepp som vi valt att använda oss av.

6.1 Intervjupersonernas bakgrund och deras beskrivningar av en vanlig arbetsdag

Bakgrunden hos de olika intervjupersonerna skiljde sig åt nämnvärt. Knappt hälften av intervjupersonerna hade minst två års erfarenhet av att arbeta med ensamkommande

ungdomar. Ingen av intervjupersonerna var helt ny. De som arbetat kortast tid på nuvarande arbetsplats hade varit där i ca 3-6 månader. Två av intervjupersonerna saknar utbildning på högskolenivå och tre har (eller utbildar sig) till socionom eller psykolog. Det var ovanligt med internutbildningar bland intervjupersonerna, endast en person hade fått internutbildningar genom arbetsgivaren. Samtliga av namnen som används här nedan är fingerade.

Presentation av intervjupersonerna

Kevin är ca 40 år gammal och har bott i Sverige sedan ungefär 14 år tillbaka. Kevin har studerat på Folkuniversitet samt genomgått en tremånaders militärutbildning. Han har tidigare arbetat som operatör och kört färdtjänst. Kevin hade inte någon tidigare erfarenhet av arbete med ensamkommande ungdomar och har varit anställd på boendet sedan det öppnade för ungefär sex månader sedan. Kevin uppgav att det var efter militärutbildningen som intresset för att arbeta med människor uppstod.

Stina är ca 35 år gammal och är utbildad socionom. Hon har tidigare arbetat på tre andra hvb-hem för ensamkommande flyktingbarn och även med vuxna missbrukare. Stina har varit anställd på sin nuvarande arbetsplats sedan ungefär fyra månader tillbaka.

Petra är ca 60 år gammal och kommer ifrån ett grannland till Sverige. Hon är utbildad lärare och har även gått en konstutbildning. Petra har bland annat arbetat som lärare, på konstskola och med säkerhet i utlandet. Hon hade ingen tidigare erfarenhet av arbete på hvb-hem och har varit anställd på sin nuvarande arbetsplats sedan ca sju månader tillbaka.

Jonas är ca 40 år gammal och är utbildad barnskötare i grunden men är även utbildad till undersköterska. Han har tidigare arbetat på dagis, fritids och med personer med funktionshinder. Han har också arbetat med narkomaner i ett år på ett behandlingshem. Jonas arbetade sedan inom vården och studerade vid sidan av. Jonas har varit anställd på nuvarande arbetsplats sedan ca fyra månader tillbaka, men har fem års erfarenhet av ensamkommande ungdomar från andra hvb-hem.

Krister är ca 45 år gammal och har tidigare läst sjukgymnastik men utbildar sig nu till socionom jämte arbetet. Han har varit anställd på sin nuvarande arbetsplats i ungefär fyra år och har fått ett flertal internutbildningar såsom motiverande samtal (MI), salutogenesutbildning samt ledarskapsutbildningar. Krister har flera års erfarenhet av arbete

på hvb-hem för ensamkommande ungdomar, men har också arbetat inom båtbranschen samt med socialt arbete i utlandet via en frivilligorganisation.

Tobias är ca 45 år gammal och har arbetat på nuvarande arbetsplats i drygt två år. Han hade tidigare arbetat på ett lantbruksgymnasium och har bland annat en kandidatexamen i sociologi.

Mats är ca 30 år gammal och i slutfasen av sin psykologutbildning. Han har tidigare arbetat på Arbetsförmedlingen och hade ingen tidigare erfarenhet av andra hvb-hem när han började arbeta på sin nuvarande arbetsplats. Han har varit anställd på boendet sedan drygt tre månader tillbaka.

En vanlig dag

En vanlig dag på arbetsplatsen skiljde sig inte åt nämnvärt mellan de olika intervjupersonerna. Många menade att en arbetsdag inte var den andra lik. De flesta arbetade dygn och var lediga några dagar mellan varje arbetspass. I princip alla berättade att arbetspasset började med en överlämning där de fick information om vad som hänt de senaste dygnet och vad som behövde göras i nuläget. Sedan kunde dagarna innehålla allt från olika administrativa uppgifter, hämta post och handla mat till att åka till Migrationsverket eller på andra olika möten med ungdomarna och deras socialsekreterare eller gode män. Flera berättade att de behövde hjälpa ungdomarna upp på morgonen för att de skulle komma iväg till skolan.

På samtliga boenden berättade personalen att ungdomarna åkte iväg på fritidsaktiviteter efter skolan. En av intervjupersonerna berättade att det förekom mer våld och hot på en tidigare arbetsplats och menade att kulturen var bra på den nuvarande arbetsplatsen. På frågan om vad som menades med "dålig kultur" berättade personen att det kunde handla om hot mot personalen, psykisk ohälsa eller självskadebeteende bland ungdomarna. På en sådan arbetsplats menade intervjupersonen att det fanns ett större säkerhetstänk i bakhuvudet bland personalen, eftersom arbetet innebar ständiga riskbedömningar. De flesta intervjupersonerna nämnde inte något om hotfulla ungdomar. Något som däremot ofta nämndes var ungdomarnas fritidsaktiviteter, vilket kunde vara till exempel fotboll eller att bada i simhallen.

6.2 Personalens berättelser om arbetet

Beskrivningar som intervjupersonerna gav avseende synen på sin roll skiljde sig åt en del. De som arbetat med ensamkommande ungdomar under kortare tid hade ett annat perspektiv än de som arbetat längre. Kevin, som inte hade arbetat så länge med ensamkommande ungdomar berättade att han kunde flera språk vilket gjorde det lättare att hjälpa de ensamkommande ungdomarna med det nya språket. Ungdomarna kunde fråga på sitt eget språk och fick sedan hjälp med att säga det på svenska. Petra som inte heller hade arbetat särskilt länge med ensamkommande ungdomar såg sitt arbete lite som en föräldraroll. Mats beskrev sin roll både som storasyskon och som kompis till ungdomarna.

“Jag ser det lite som att jag är någon sorts tjänstgörande storebror till dem. Alltså man får hålla koll på dem lite grann som med det här att gå upp morgonen och sen så sen är man kompis och bara hänger lite och snackar och är med ute och spelar fotboll med dem kanske.” (Mats)

Som Mats beskriver här ovan ser han sig själv som en kompis eller bror och uppgiften för honom blir då till stor del att sysselsätta och vägleda ungdomarna.

Stina som arbetat länge med ensamkommande ungdomar menade att det var viktigt att hålla sig professionell i sin roll då det kunde vara lite speciellt att jobba med människor i grupp. Hon berättade att det kunde vara mycket gruppsykologi inblandat och att det var otroligt viktigt att vara konsekvent och att inte komma till jobbet och tro att “Jag är här för att bli omtyckt”. Hon menade att man gör ungdomarna en tjänst genom att sympatisera med dem, men att det ändå var viktigt att ha hjärtat med och att vara en god medmänniska. Detta beskrevs som en svår balansgång; att vara personlig och ha med hjärtat men utan att bli för privat och sympatisera med ungdomarna.

I flera berättelser beskrevs vikten av att prata med ungdomarna och få dem att känna sig sedda och må bra. För att få ungdomarna att känna sig sedda pratade personalen med dem om till exempel hur de mådde och frågade hur det var i skolan. Flera av intervjupersonerna framhöll att det snarare handlade om de små samtalen som gjorde skillnad för ungdomarna än om att erbjuda ungdomarna i förväg bokade samtal en gång i veckan i en timme. En av intervjupersonerna framhöll att det var dessa små samtal, som gjorde att ungdomarna snabbare kom ut i samhället.

Kevin berättade om ett spontant samtal med en ungdom som inte mådde riktigt bra. Kevins berättelse visade hur han försökte få ungdomen på bättre humör genom någon typ av aktivitet. Efter att Kevin visat omtanke för ungdomen blir ungdomens respons en kram.

Samtalen om deras arbete med ungdomarna handlade även om personalens syn på sig själva och syftet med deras arbete. De intervjupersoner som arbetat lite längre hade också ett längre perspektiv på sitt arbete. De beskrev bland annat att det handlade om att hjälpa ungdomarna att hitta en plats och att integrera dem i samhället. De saker som nämndes som viktiga delar i detta arbete var dels att skapa en relation med ungdomarna, men även att vara en trygghet för dem och att lära dem att hantera sina känslor. Jonas förklarar hur han ser på sitt syfte och hur han upplever att det påverkar arbetet.

“Man kan säga att, egentligen, om jag ska försöka förklara hur jag ser på mitt jobb. Så handlar det om tre saker, tycker jag. Det är att skapa en relation med dem, det är mitt jobb. Att vara en trygghet. Och att lära dem att hantera känslor. Så att så ser jag på mitt jobb. /.../ Ja, alltså. De här med relationer tycker jag är otroligt roligt att jobba med. Ju bättre relation du har med någon, desto mer kan du också liksom, påverka. Och komma nära, och då lyssnar den här människan. Och tar det till sig. Har du ingen relation med en människa, så. Ja då faller allting... faktiskt.” (Jonas)

Jonas citat bekräftar vad de flesta intervjupersonerna tyckte; att det är viktigt att ha en god relation med ungdomarna för att kunna åstadkomma bästa möjliga arbete med dem.

Intervjupersonernas utsagor skiljde sig även åt vad gällde deras syn på sin arbetsroll. Krister såg sin roll främst som att vara ett föredöme för ungdomarna och Tobias såg på sin roll som att vara ett stöd. Tobias berättade om hur viktigt det var att ungdomarna själva var drivande, men att han fanns där som ett stöd om det skulle “köra ihop sig” då kunde han hjälpa till med vilken riktning de skulle gå och “pusha dem”. Stina såg sig som en vägledare och beskrev att rollen handlade både om att lära ungdomarna basala saker, som till exempel hur ofta man duschar och hur man tvättar sina kläder. Hon menade att det inte bara handlade om att lära dem hur man överlever, utan om att lära dem hur man faktiskt lever och syftade på skillnaden mellan dessa två.

Krister beskrev en diskrepans mellan den roll som han tvingats att gå in i avseende hur arbetet på ett större boende kan se ut och hur han faktiskt hade velat arbeta.

“Nu är det här boendet så stort så att, det är svårt att vara det föredöme jag skulle önska att jag var. Vi har 23 boende här, och det kan ju gå dagar utan att man träffar vissa egentligen. Ja, man ser de springa förbi men det att verkligen träffa dem... Jag har ju jobbat på mindre boende tidigare. Där kom jag mycket närmre och kunde ha en mycket mer pedagogisk roll. Här är det mycket mer en... *förvaringsroll*. Lite, ja nästan polisiärt emellanåt. Just för att de är så många, så det handlar mycket om att ha den där övergripande kollen. Men jag skulle ju önska att jag hade en mer... Intim pedagogisk roll. För jag tror att det går fortare och lättare för de här killarna att komma in i samhället då.” (Krister)

Krister bekräftar vad Jonas, ovan, sagt om hur viktigt det är att kunna komma nära ungdomarna för att kunna göra ett bra jobb. Ifall det är för många ungdomar, så har personalen inte tid att bygga upp goda relationer.

De intervjupersoner som hade störst erfarenhet av arbetet med ensamkommande ungdomar hade ett tydligt syfte som till stor del handlade om att ungdomarna skulle bli självständiga, vilket enligt intervjupersonerna bland annat innebar att skaffa sig utbildning och arbete. Några uttryckte det som att målet var att ungdomarna skulle bli “goda skattebetalare”. Detta mål beskrevs både som viktigt ur ungdomarnas perspektiv samt ur ett perspektiv på samhällsnivå. Tobias berättar hur han ser på sitt arbete.

“Alltså man jobbar inte bara för barnen utan man jobbar för någon slags samhällsekonomi också och att från början så kostar man ju. Det gjorde ju du och jag med när vi föddes. Så att när de är 21 så ska de antingen vidare i studier och då ska de ta studielån och försörja sig på det eller att de är så pass rustade att de åtminstone har en rimlig chans att kunna försörja sig själva. Att, det är liksom ett samhällsekonomiskt perspektiv på det också. Särskilt nu när vi har fått så många de senaste åren och att dom måste funka för att vi ska kunna fortsätta att ta emot.” (Tobias)

Tobias beskrev sitt arbete utifrån ett större perspektiv där ungdomarna ses i ett vidare sammanhang, samhällsekonomin. Målet är att ungdomarna ska kunna försörja sig själva, genom antingen studier eller förvärvsarbete.

Analys av personalens berättelser om arbetet

Ifall vi ser till de som inte arbetat så länge med ensamkommande ungdomar så kan vi se gemensamma tankar i intervjupersonernas svar angående sitt arbete med ungdomarna. Personalen med minst erfarenhet understryker vikten av att vara "kompis" med de boende. Detta skulle kunna ha att göra med att det arbetar med något som för dem är okänd mark och att de då hellre vill vara den snälla än att stöta sig med någon. Ungdomarna som kommer till Sverige har olika bakgrund, olika språk och olika kulturer vilket gör att arbetet kan te sig väldigt komplext. Etnicitet kan uppfattas som skillnader mellan grupper (Mattsson 2010) och det kan skapa en otrygghet att arbeta med saker som man inte är så väl förtrogen med. Det kan falla sig naturligt då att man hellre vill vara "kompis" än vara auktoritär, eftersom oerfaren personal inte har så mycket rutin och då inte är helt säker på hur resultaten av deras arbete blir. Ser vi sedan till den personal som har mer erfarenhet inom området att arbeta med ensamkommande ungdomar så understryker de snarare vikten av att skapa strukturer och inte sympatisera för mycket med ungdomarna, utan att ha kvar en professionell roll. Som Mattsson skriver (2010), så förknippas ofta etnicitet med grupper av människor som har något gemensamt och i arbetet med ungdomarna har alla intervjupersonerna en strävan efter att ungdomarna ska integreras i det svenska samhället och bli inkluderade i det svenska språket, kulturen och ekonomin. Men vägarna dit skiljde sig lite åt beroende på hur mycket erfarenhet intervjupersonerna hade av arbete med ensamkommande ungdomar.

Att i arbetet med ungdomarna vilja ha en kompisroll, kan vara ett sätt för personalen att kompensera för maktobalansen som finns i samhället där ungdomarna med en annan etnicitet kommer till Sverige och blir en etnisk minoritet. Personalen intar en mindre auktoritär roll för att inte förstärka maktobalansen där ungdomarna redan är rangordnad under personalen både vad gäller ålder, klass och etnicitet (Mattsson 2010).

6.3 Personalens berättelser om ungdomarna

I flera av intervjupersonernas berättelser fanns beskrivningar av personalens oro för att ungdomarna skulle hamna i utanförskap och bli exkluderade eller dåligt bemötta i samhället.

Flera intervjupersoner berättade om hur samhället runtomkring hade uttryckt sig negativt om ungdomarna eller HVB-hemmen. Det kunde handla om allt ifrån en frustration över att ungdomarna hade fått cyklar till att grannar ringt till polisen när ungdomarna spelade fotboll efter kl. 21. Några av intervjupersonerna menade att ungdomarna i de flesta fallen inte märkte eller iallafall inte berättade om de stötte på negativa personer. En av intervjupersonerna berättade om just tillfället när ungdomarna hade spelat fotboll sent och uttryckte att ungdomarna blivit mer uppgivna och ledsna än arga över polisanmälan.

“Alltså när det har hänt och de har märkt av det så blir de oftast ledsna och tycker men jag har väl inte gjort något fel?! Och det är inte så mycket ilska. Det är mer att de inte förstår. Varför har nu hon eller han klagat? Vad har jag gjort nu?” (Mats)

Mats uttryckte senare en önskan om att grannarna skulle vara mer förstående.

“/.../ ibland kan i alla fall jag tänka att dom här som ringer och gnäller skulle vara med en dag och se liksom att det här är schyssta killar och de vill ingenting illa.” (Mats)

Även Stina berättade om ett tillfälle som beskriver hur det kan bli jobbigt för ungdomarna, som när de får beskedet om att de får uppehållstillstånd vilket gör att de kan slappna av och börja fokusera på sin framtid. Stina berättade hur det då kunde hända att ungdomarna blev deprimerade då de tänkte på sin familj som kanske inte hade klarat sig lika bra.

“Då börjar dom må skitdåligt... Och då börjar dom kanske jämföra, ja jag är här och ... Mina syskon är där och ... Min pappa är död och min mamma, asså då börjar allt det. Det där att ställas på sin spets och “hur ska jag få hem dom till Sverige” och då får dom liksom ... Helt annan typ av oro än vad det var innan. Så det tar liksom inte slut bara för att dom får uppehållstillstånd... Utan då går dom in i nästa process. Och många gånger har det ju varit då som dom ... Börjar må riktigt dåligt. Alltså det är dom ungdomarna som jag har suttit med som har skadat sig själv och så, det är ju ... Då har dom liksom varit i den processen. “ (Stina)

Stina berättar hur sårbara ungdomarna är när deras familj är splittrad och de förväntas fortsätta sitt liv i Sverige och hur detta kan leda till självskadebeteende.

Många var noga med att inte göra skillnad på ungdomarna på boendet jämfört med ungdomar som är födda i Sverige. Så gott som samtliga intervjupersoner menade att alla ungdomar måste lära sig vissa saker som i en del i processen att bli vuxen, till exempel att städa, passa tider, ta hänsyn till andra, lägga sig i tid så att man kommer upp på morgonen.

“Sen är det, det är ju tonåringar. Vissa av dem är jätteskötsamma och vissa är busfrön.”

(Jonas)

Jonas beskriver ungdomarna som tonåringar och framhåller skillnader som finns på ungdomar i allmänhet.

“/.../ Alltså en tonåring är alltid en tonåring oavsett var i världen den kommer ifrån, så egentligen även om det finns skillnader så finns det nog egentligen ännu mer likheter”

(Tobias)

I likhet med Jonas beskriver även Tobias ungdomarna som tonåringar och framhåller likheterna framför olikheterna i förhållande till olika etniciteter.

Även Stina går i linje med Jonas och Tobias när hon beskriver ungdomarna utifrån kategorin “tonåring” framför deras etnicitet.

“/.../ Vilken fjortonåring som helst mår inte bra av att få allting serverat. /.../” (Stina)

Jonas reflekterade över skillnaden på det boendet som han arbetade på nu jämfört med ett tidigare arbete på ett annat hvb-hem för ensamkommande. På det ena boendet var ungdomarna respektfulla, lyssnade på personalen och tog eget ansvar till skillnad från ungdomarna på det andra boendet, som var ifrågasättande och svårhanterliga. Jonas uttryckte det som att “det sitter i väggarna” och avsåg hur personalen arbetat med ungdomarna från början. Jonas resonerade att om personalen var konsekventa i sitt förhållningssätt och ställde krav på ungdomarna från början, minskade risken för problem. Slutsatsen han drog var “Det är inte ungdomarna som är problemet, det är personalen!”.

Samtliga av intervjupersonerna diskuterade ungdomarnas driv eller motivation, både som en fördel när många av ungdomarna hade stor studiemotivation och ett mål med sitt liv, men även när det var svårt att få ungdomarna att komma upp på morgnarna och de fick “skrika”

lite på dem. Stina beskriver här nedan hur ungdomarna hon arbetat med haft stor studiemotivation.

“Jag skulle vilja säga att, jag har aldrig jobbat på nått boende där dom har varit särskilt lata. Utan de pluggar mycket, det är motiverade ungdomar. Och det är man ju kanske när man kommer från ett annat land där man kanske inte haft, alltså när man kanske förväntar sig stora möjligheter, så vill man jobba åt det hållet. Så de är motiverade och vill plugga. Jag har jobbat på ett boende där dom gick upp fem på morgonen och satt och pluggade.” (Stina)

Stina berättade även hur ungdomarna kunde hjälpas åt att motivera varandra. Då de ungdomar som bott en längre tid i Sverige och kunde bra svenska inspirerade de nyanlända, som blev imponerade och sedan ville bli precis lika duktiga på det nya språket.

Två av intervjupersonerna satte ord på maktperspektivet mellan personalen och ungdomarna. Krister beskrev hur samarbetet mellan personalen och ungdomarna präglas av att personalen har makten över ungdomarna.

“Som sagt det är ju svårt när man har så stora grupper... Samarbete, ja där är ju, där är ju en maktdiskrepans. Personalen har makt. Killarna vill ha makt, eller de boende vill ha makt, så att ibland så kan det ju bli... Ganska stora motsättningar.” (Krister)

Krister beskriver hur maktobalansen kan leda till motsättningar mellan personalen och ungdomarna. Krister berättade även att dessa motsättningar ofta grundade sig i missförstånd och att personalen arbetade aktivt med att förhindra att dessa missförstånd ska uppstå genom att ha möte med alla ungdomarna och chefen och att alltid använda tolk när viktig information skulle presenteras.

I likhet med Krister tog även Stina upp maktbegreppet i samband med diskussionen om samarbetet mellan ungdomar och personal. Stina tog upp ett exempel där ungdomarna behöver planera sin tid och ansvara för att ta reda på hur bussarna går för att kunna komma ta sig hem om de varit iväg någonstans.

“/.../ och det är ju vi som har makt oavsett. Alltså ur ett maktperspektiv så... Det (är) ju vi som bestämmer. Men de förstår liksom att man frågar och att man måste planera och

vi förklarar... Förklarar liksom varför man måste planera sin tid eller varför man måste kolla bussarna. “ (Stina)

Flera av intervjupersonerna använde sig ofta av begreppet kultur som en beskrivning av ungdomarnas beteende i både positiv och negativ bemärkelse. Det kunde handla om att kulturen var dålig på ett boende där ungdomarna inte respekterade personalen, där psykisk ohälsa var ett problem och där det förekom mycket hot. En annan beskrivning av kultur beskrivs genom följande citat.

“Ungdomar har en sorts respekt, när man är äldre. Så det är häftigt för mig. Jag har det nimt. /.../ Det är nimt om det kommer konfliktsituationer. För de lyssnar på grund av jag är äldre. Så jag har det lugnare än de andra. Jag har den respekten eftersom att jag är äldre. Och jag tror att det kommer ifrån deras kultur.” (Petra)

Kulturbegreppet kunde även ta sig uttryck som en beskrivning av diskrepans mellan både situationen och beteendet i det “nya” respektive det “gamla” landet. Något som ungdomarna måste lära om.

“Och det är just här, så är det ju språk och kultur. Som de måste... lära nytt.” (Stina)

När hon fick frågan om vad som syftades på avseende den kultur som behövde läras om, förklarades det i första hand som en omställning i trygghet. Omställningen för de ungdomar som levt på flykt under resan till Sverige som nu levde under trygga förhållanden med en säng, mat och vuxna runt omkring sig hela tiden.

Till skillnad från de övervägande positiva beskrivningarna av barnen berättade Jonas om hur det kunde bli ibland när situationer går överstyr med ungdomarna.

“/.../ Som det alltid händer, det är ju typ, när det är fotboll, så blir det slagsmål. De kan inte hantera, de pucklar på varandra, japp. I det läget när de är liksom, vad ska man säga, utanför sitt fönster, och liksom, helt här uppe. Då är det ju bara, sära på dom, försöka få dom lugna. Och ibland kan det gå på en halvtimme, ibland kan det ta ett dygn, liksom.” (Jonas)

Jonas kunde till skillnad från de andra intervjupersonerna här berätta om en situation som kan upplevas som hotfull men berättade om det på ett lugnt och normaliserande sätt när han säger “som det alltid händer”, även om fotboll kanske inte automatiskt förknippas med slagsmål.

En av berättelserna stack ut och den kom från Kevin, som kunde ett par språk vilka en del av ungdomarna hade som modersmål. Kevin berättade att det var en stor omställning för vissa ungdomar som kommit som flyktingar. Att först få friheten i Sverige, där det var lugnt och stabilt, för att sedan inrättas i systemet med regler och gränser. Med vuxna som bestämmer vad ungdomarna får och inte får handla eller när det måste komma in på kvällen. Kevin uppskattade även att 80 % av ungdomarna hade orealistiska förväntningar på det nya landet. Dessa förväntningar handlade om att ungdomarna kom hit i tron om att alla får lägenhet, jobb och bil direkt. Kevin berättade att han fått förklara för ungdomarna att det även i Sverige finns arbetslösa och människor som har svårt att klara sin vardag och menade att några ungdomar pratade om att åka tillbaka till hemlandet på grund av detta.

Analys av personalens berättelser om ungdomarna

Det var tydligt hur personalen normaliserade bilden av flyktingbarnen och beskrev dem med positiva begrepp. Svärd (2016) beskriver att en central del i skapandet av normer och normalitet görs genom kategorisering och gränsdragning mellan “vi” och “dom” där de privilegierade har makt att definiera de underprivilegierade. Här kunde vi tydligt se hur personalen föredrog att kategorisera flyktingbarnen som ungdomar eller tonåringar framför en kategori som baseras på deras etnicitet. Kategorin “tonåringar” eller “ungdomar” kan här ses som det normativa framför kategorin “flyktingar” som ofta har en mer negativ klang i dagens samhälle då den skiljer sig från normen att vara etniskt “svensk”. Kategorin “ungdomar” är i större bemärkelse en beskrivning av ålder och mognad och kan förknippas med både positiva och negativa egenskaper. Att vara ungdom hör till normen och det anses normalt att alla människor går igenom en tonårstid. Det är även ett övergående tillstånd jämfört med kategorin “flyktingar” som kan anses relativt statiskt. Etniciteten som bland annan kan kopplas till en persons utseende är inget som förändras med tiden. Begreppet “flykting” beskriver ofta personer i negativ bemärkelse och kan ses som en problematisk grupp människor. Begreppet kan användas för att markera en distans till den normativa massan människor och skapar ett “vi” och ett “dom”.

Normaliserandet av ungdomarna framkom även när Mats beskrev händelsen där grannarna gjort en anmälan till polisen då ungdomarna spelat fotboll sent på kvällen. Mats var noga med att förklara hur ungdomarna snarare blivit ledsna och uppgivna av anmälan än arga. Att vara arg kan här upplevas som något hotfullt och ett riskbeteende och kan bidra till att ungdomarna associeras med underprivilegierade sociala grupper (Svärd 2016). Detta kan i sin tur tänkas gå emot personalens uppgift och mål i arbetet med att integrera ungdomarna i samhället. I likhet med Mats beskrev även Stina sårbarheten hos ungdomarna när hon berättade hur en del ungdomar kunde bli deprimerade när de fått sitt uppehållstillstånd och började tänka på sin familj och sin framtid.

Mattsson (2010) beskriver svårigheten att skilja på etnicitet och kultur men kommer fram till att kultur främst handlar om seder och bruk, vilket kan beskrivas som hur en person uppför sig eller har för vanor och traditioner. En av intervjupersonerna tog upp begreppet kultur och hur ungdomarna ibland fick lära om i förhållande till sin kultur. Hon fick frågan om vad hon menade men tog då upp att det handlade om en omställning i ungdomarnas trygghet. Att det handlade om att ungdomarna fick ställa om från hur de var under resan, på flykt till tryggheten i Sverige med tillgång till mat och vuxna. Kanske handlar detta om att ungdomarna får ändra sig i sitt uppförande från att vara på sin vakt och söka mat och skydd till hur de ska förhålla sig till sin nya verklighet där någon annan tar ansvar för dem. Vi upplevde att vissa intervjupersoner undvek att beskriva ungdomarna i förhållande till en annorlunda kultur då kulturskillnader ofta beskrivs som problematiskt i Sverige. Denna beskrivning skulle i sin tur kunna leda till att barnen i högre grad kategoriseras som en icke-normativ grupp, vilken i större utsträckning associeras med riskbeteende och leder till att barnen blir underprivilegierade.

Ett par berättelser skiljde sig från berättelserna i stort och handlade om när ungdomarna uppvisat beteende som avviker från normen. I den ena berättade intervjupersonen hur det "alltid" blir slagsmål när ungdomarna spelar fotboll. Beskrivningen av händelsen berättades då på ett normaliserande sätt, där intervjupersonen lättsamt menar att det "alltid" händer vid fotboll samt fokuserar på lösningen snarare än problemet. Ansvaret tas lite ifrån ungdomarna när intervjupersonen beskriver att de "hamnar utanför sitt fönster" vilket kan tolkas som att de inte kan kontrollera sina känslor. Intervjupersonen förklarar att det "bara" handlar om att sära på ungdomarna och försöka få de lugna, något som kunde ta allt ifrån en halvtimme till ett dygn.

Den andra berättelsen som stack ut handlade om hur en stor del av ungdomarna kom till Sverige med orealistiska förväntningar och, när de fick veta hur det egentligen var, ville flytta tillbaka till hemlandet. Kanske handlar denna berättelse om hur intervjupersonen vill distansera sig från ungdomarna som han kanske annars själv hade kategoriserats som. Genom att berätta något som kan tolkas som negativt om ungdomarna har intervjupersonen lyft sig själv och dragit gränsen där han själv tillhör ett "vi" snarare än ett "dom".

Något som vi kunde se bland intervjupersonerna var att de som var utbildade till socionomer i högre grad tog upp maktförhållandet mellan ungdomarna och personalen. Genom att vara medveten om makten kan de också förhålla sig till den. Medvetenheten kan då göra att de undviker att utnyttja makten på ett sätt som inte gynnar ungdomarna. Att makten ligger hos personalen kan ses som normativt och därför är det inget som ifrågasätts eller syns hos de övriga i personalen, däremot skulle det starkt ifrågasättas och problematiseras om makten istället låg hos ungdomarna och inte hos personalen.

6.4 Berättelser om integration

Intervjupersonernas berättelser beskriver både praktiska delar av integrationen, där ungdomarna ska lära sig att städa, tvätta sina kläder, komma upp på morgonen och kunna ta bussen till skolan. Till dessa praktiska bitar nämndes föreningslivet som en positiv del av alla intervjupersoner och på flera boenden var det ett mål att varje ungdom skulle ha en fritidsaktivitet. Men intervjupersonernas berättelser kunde även handla om hur ungdomarnas mående

I intervjun med Petra beskrev hon en önskan om att ungdomarna skulle få prata med en psykolog så fort de kom till Sverige. Petra beskriver här nedan sin syn på hur ungdomarna ska kunna bli självständiga i samhället och framhåller hur viktigt det är att de får hjälp för de trauman som de kan tänkas ha gått igenom på sin resa till Sverige.

“Att de kommer igenom liksom, det trauma de har varit igenom. Med resan hit, med alltså med, att de känner sig trygg, får en känsla av att, att... Vad kan man säga, uppbygga deras självförtroende. /.../ Att man är glad att ha självförtroende, och man känner sig starkare. Att man kan prata om grejer, det är ok att prata om grejer. Vad där händer för en. Är man ledsen, så kan man prata om det. Att man liksom lär att kunna göra det, och hantera det. Att man lär sig konfliktlösningar, så man kan fungera på ett

jobbställe... Att de liksom lär alla de grejer man själv lär sina, vuxna, eller teenagebarn. Att man hjälper de på det sätt. “ (Petra)

Till skillnad från de andra intervjupersonerna handlar Petras beskrivning av hur ungdomarna kan bli självständiga till stor del om det känslomässiga planet. Petra menar bland annat att ungdomarna behöver känna att de kan prata om sådant som är jobbigt och känna att det är okej.

Krister hade till skillnad från Petra inställningen att det behöver läggas mer energi på att arbeta med det friska hos ungdomarna och ta tillvara på deras resurser. Krister menade att ungdomarna som lyckats ta sig så långt på egen hand faktiskt inte var några svaga individer utan tvärt om, de var starka just för att de lyckats ta sig till Sverige.

“/.../ det här är inga svaga inkapabla människor som kommer, att de har tagit sig en lång väg, ofta mycket starka mycket egna viljor och så. Jag tror att man skulle kunna ställa högre individuella krav.” (Krister)

Krister berättade även om hur viktigt det kunde vara för ungdomarna att inte bli behandlande annorlunda än andra ungdomar. Han hade träffat en ungdom åtta år efter att ungdomen bott på HVB-hem. Han berättade hur ungdomen hade uttryckt en tacksamhet över att ha blivit behandlad som en människa och inte som ett flyktingbarn.

I likhet med Krister beskrev även Tobias hur han respekterade ungdomarna och visade intresse för dem som ett sätt att även kunna komma med egna tips i ungdomarnas vardag.

“Jag tror det är viktigt att jag visar intresse för vad de har för att de ska kunna visa intresse för vad jag har att dela med mig av. Annars tror jag att det är svårt. De ska inte känna att jag prackar på dem någonting, utan de ska känna att jag visar vad jag vet och dom visar mig vad dom vet.” (Tobias)

Tobias arbetade i utslussverksamhet, där ungdomarna hamnar om de fått uppehållstillstånd och är över 18. Han beskrev en process där både ungdomen och personalen kunde lära av varandra, vilket gynnade integrationen på så sätt att ungdomen genom respekt från personalen lättare kunde ta till sig ny information och lära sig nya saker.

“För de mesta tycker jag om dem och sen har jag ju lärt mig jättemycket själv. Jag kanske har lärt mig mer än vad dom har gjort ju. Egentligen för att jag är inte speciellt berest av mig och så och jag har inte varit i så många olika länder, i alla fall inte utanför Europa. Nu har man ju, jag är man här i [kommun] nu, så träffar man folk från Afghanistan och Syrien och Eritrea och Somalia och får man en relation med dem så är de ju villiga att dela med sig av sin kultur och sina erfarenheter. Så att jag är jätteglad för de för man får ju ett annat världsperspektiv när man känner till om dom också.”

(Tobias)

Jonas berättade att han läst statistik som visade att de ensamkommande barnen ofta klarar sig bra i samhället då de i hög utsträckning skaffar sig utbildning och jobb och reflekterade över hur detta kunde komma sig. Han trodde bland annat att det berodde på allt arbete som faktiskt läggs ner på de ensamkommande barnen i förhållande till vilka resurser som läggs ner på de asylsökande som är över 18 år.

“/.../ Innan de här grabbarna kom in i skolan till exempel, så anställde vår chef en lärare som kom *hit*. Och hade svenskaundervisning. Och det var inte att gå och lägga sig. Här kommer vi hit så ska ni fan vara med alltså. Så de blir ju aktiverade från början och vana liksom. Men vad hade hänt om hon inte hade kommit och de bara hade legat och deppat i sängen. Då hade vi haft en helt annan problematik här tror jag. Som liksom hade blivit mycket mycket dyrare. Med BUP och allt möjligt och självmordsförsök och ditten och datten.” (Jonas)

I likhet med flera andra intervjupersoner menade Jonas att en meningsfull vardag var viktigt i arbetet med ungdomarna, men även att insatserna kommer in från början. Så att inte ungdomarna isolerar sig och “blir liggande i sina sängar”.

Stina beskrev hur ungdomarnas förmåga till självständighet bidrar till att de känner sig integrerade och vikten av att inte göra saker åt dem utan med dem och låta ungdomarna få lov att prova själva. Stina menade också att det är en lång process från att de kommer till HVB-hemmet till dess att de blir självständiga och själva kan ta ansvar för sin sysselsättning och ekonomi.

“/.../ att de själva klarar av saker. Alltså de kommer aldrig känna sig delaktiga om jag springer runt och gör saker åt dem utan jag måste visa, förklara, gör såhär, gör såhär,

gör såhär. eem, men det är ju flera års arbete /.../ För alltså, det är ju lång tid tills jag. Tills det är aktuellt att nån pojke som nu nyss har kommit hit, ska lära sig att betala räkningar, men alla de här stegen kommer ju. “ (Stina)

Stina beskrev även vikten av att kunna förhålla sig till regler som en viktig del i integrationsprocessen och hur denna lärdom påverkar hur ungdomarna kommer att klara sig både hemma, i skolan och när ungdomarna skaffar sig ett arbete

“ /.../ vi måste ju börja, alltså ha ramar regler och saker och jag brukar sitta och, och förklara liksom och rita att, alltså de reglerna som finns här, dom reglerna finns liknande någon annan stans och man har regler i skolan, och sen när man jobbar har man regler där. Och så klarar, man måste liksom först lära sig att klara av att hantera reglerna där man bor, och sen får man förstå att det finns regler på andra ställen och de ser annorlunda ut och man får ... ja och så är det ju nästan för andra ungdomar också.”
(Stina)

Krister framhöll att även ungdomarna hade ett ansvar för hur deras framtid skulle bli och att det var viktigt att de var mottagliga för den hjälp som de faktiskt blev erbjudna.

“Sen är det mycket upp till ungdomarna med vad man kan göra som personal. Ja, vad de vill ha av oss. Faktiskt. För om inte de vill ta emot så... Så kan inte jag ge dem nånting.” (Krister)

I citatet ovan menar Krister att han inte kan ge ungdomarna någonting om de inte vill ta emot. I likhet med Krister framhöll även Tobias ungdomarnas eget driv som en viktig faktor.

“Ja, de måste ju ha ett driv själva och de har ju de allra flesta, så att de måste va självgående och kunna ta egna initiativ och så.” (Tobias)

Även om Tobias menade att de flesta ungdomarna har ett eget driv framhålls vikten av eget initiativtagande från ungdomarnas sida. I likhet med Krister och Jonas menar även Mats att det ligger ett eget ansvar på ungdomarna men framhåller även sin egen roll i att stötta och möta upp mot ungdomarnas behov, vilket han beskriver i nedanstående citat.

“Det är ett fint land och det är fritt och demokrati, men du måste kämpa lite. Du måste gå i skolan och du måste vara en av dem som kommer upp till den nivån att skaffa ett jobb. Jag har märkt att de behöver hjälp med 100 % med detta dom första sex månaderna eller två åren, vissa av dem behöver till och med mer. Jag har till exempel några ungdomar som jag är KP (kontaktperson) till och jag har med dem varannan vecka ett samtal.” (Mats)

Flera intervjupersoner menade på att integrationen även kunde inbegripa alla små vardagssysslor, som att ta ut sopor, åka och handla Alvedon eller att ta bussen någonstans. En respondent menade att det var en stor omställning för ungdomarna att få ett stort nätverk av nya personer omkring sig, med en socialsekreterare, en god man, en advokat, lärare, personal på hvb-hemmet osv.

Stina förklarar nedan hur integrationen även inbegriper vardagliga göromål.

“Sen så är det väldigt mycket det vardagliga. Hur tvättar man? Hur man städar efter sig, man plockar undan efter sig, man tar hänsyn till andra, man går och lägger sig i tid för att det är skola. Man kommer hem när man har sagt att man ska komma hem... Det är ju liksom såna här basic grejer, uppfostran.” (Stina)

Till skillnad från alla andra intervjupersoner tog Krister upp en del av integrationsprocessen som är svår att påverka, nämligen att ungdomarna ibland skaffar sig svenska flickvänner eller pojkvänner. Krister menade att detta gav ungdomarna en skjuts i integrationsprocessen och att partnern blev som en motivator.

“Det är ett bra skäl och det är ofta den bästa introduktionen i samhället, det är det som bara sker. Fotbollsföreningarna här är i trakten eller idrottsföreningarna spelar stor roll.” (Krister)

I likhet med samarbetet med föreningslivet kan en partner leda till att ungdomen snabbare lär sig svenska och träffar nya människor och därmed skapar sig ett eget nätverk.

En del av intervjupersonerna berättade om hur det hade gått för de ungdomar som lämnat HVB-hemmen. Jonas beskriver hur glädjande det är att se hur bra det gått för de ungdomar som han arbetat med tidigare som nu blivit vuxna.

“Och i [stad] där jag jobbade innan, där är ju lite kul för nu, nu har ju till och med en kollega här, som ju jag hade som ungdom på ett boende. /.../ Och jag har ju sett på Facebook och så att liksom, många av de grabbarna då som jag började med, de är ju byggnadsarbetare idag alltså, och ute och jobbar och alltså. Det är kul. Och de bildar familj och gifter sig och skaffar barn och hahaha! “ (Jonas)

Jonas reflekterade över hur ungdomarna nu skaffat arbete och familj. I likhet med Jonas nämner även Tobias arbete som en viktig del i att ha blivit integrerad men också vikten av en bra utbildning som steg ett i ledet mot självförsörjning. Tobias reflekterar även över tiden i Sverige som en måttstock för hur stora krav som kan ställas på ungdomarna i förhållande till deras väg mot självförsörjning.

“En, ja de e tre stycken som har fyllt 21 bara och en av dem har lyckats jättebra både med att hitta eget jobb och egen lägenhet innan han fyllde 21. Eh, ett par. En som går kvar i skolan och en som har lite timanställningar, dom två sistnämnda delar på en etta så att de e väl kanske bra ändå. Alltså sett mot bakgrund att de bara har varit i Sverige i fyra år så.” (Tobias)

Tobias beskriver hur det har gått för de ungdomar som hunnit fylla 21 och därmed får ansvara för sitt eget liv. Han berättar hur en av ungdomarna lyckats få både egen lägenhet och arbete innan han fyllde 21 vilket Tobias tycker är jättebra. Han berättar också om två ungdomar som delar på en etta varav den ena studerar och den andra har fått timanställningar. Tobias menar att det är bra med tanke på att de bara varit i Sverige i fyra år. Tobias berättar även om de ungdomar som kommer att fylla 21 under det närmsta året och hur det går för dem.

“Ja och så har vi tre till som fyller 21 detta året och två av dem går andra året på vård och omsorgslinjen och då har man ju goda möjligheter att få jobb såklart. När man gått ut och en av dem går på en fordonslinje. Kanske mindre bra skolresultat för han, så det kanske är lite tveksamt om han kommer att klara sig själv. Men annars vård och omsorgslinjen är ju en bra utbildning på så sätt att det är lätt att få jobb efteråt. Det behövs ju killar i vården och det behövs såna från andra kulturer också, så det är ju kanon.” (Tobias)

Tobias berättar här hur en av ungdomarna inte har så bra skolresultat och menar att det inte är säkert att han kommer att klara sig själv på grund av detta. De andra två ungdomarna som kommer att fylla 21 under året studerar på vård- och omsorgslinjen vilket Tobias tycker är bra, han menar att undersköterskeutbildning är en bra utbildning som ofta leder till jobb. I det Tobias berättat är det tydligt att vikten av bra skolresultat är en förutsättning för att så småningom kunna få ett arbete vilket likställs med att man kan klara sig själv.

Analys av berättelserna om integration

Intervjupersonerna vittnar om en normaliserande praktik där personalen arbetar för att ungdomarna ska passa in i samhället. På vägen mot att passa in nämns saker såsom att anpassa sig efter vuxna och att bli självförsörjande men även att den psykiska hälsan påverkar integrationen. I början av processen handlar integrationen mycket om praktiska kunskaper såsom att lära sig hur man tar bussen, att städa och tvätta och att delta i någon typ av fritidsaktivitet. Man skulle kunna påstå att personalen ska lära de ensamkommande ungdomarna allt som de flesta svenska ungdomar behöver lära sig och vi upplevde att det var viktigt att ungdomarna aktiverades och för att inte bli liggande i sina sängar och "deppa". En del av intervjupersonerna menade att den mentala delen var viktig, såsom att ungdomarna ska kunna följa regler och att de tidigt skulle få chansen att bearbeta sina trauman. Genom att personalen lär de ensamkommande ungdomarna allt som i personalens ögon är självklar kunskap, kan ungdomarna lättare passa in i bilden av hur ungdomar i Sverige beter sig och risken att de avviker från normen minskar (Svärd 2016).

I en av intervjuerna nämndes att det var viktigt att behandla de ensamkommande ungdomarna som människor och inte som flyktingar. Beskrivningen vittnar om hur etniciteten i vissa fall kan påverka hur personalen förhåller sig till ungdomarna där personalen konstruerar ungdomarna utifrån deras bakgrund (Mattson 2012). De ensamkommande ungdomarna som grupp kan här konstrueras utifrån den gemensamma upplevelsen av att på egen hand resa ifrån sitt hemland, vilket kan göra att de marginaliseras utifrån denna erfarenhet (Ibid). Den konstruerade grupp som de ensamkommande ungdomarna utgör kan leda till olika associationer beroende på vilka erfarenheter personalen har. Här såg vi en skillnad utifrån intervjupersonernas utbildning där de med socionomutbildning såg de ensamkommande ungdomarnas upplevelser av att ensamma resa ifrån sitt hemland som en tillgång där de konstruerades som kapabla människor med starka viljor medan en person utan socionomutbildning istället såg de eventuella trauman som ungdomarna kunde ha upplevt på

sin resa vilket gjorde att de istället konstruerades som bräckliga och sårbara. Ett annat sätt att konstruera ungdomarna var att förhålla sig till dem utifrån deras etnicitet eller vilket land de kom ifrån. Här kategoriserades ungdomarna i första hand utifrån sin etnicitet eller en representation av sitt hemland. Intervjupersonen såg det som att han fick ett nytt världsperspektiv utifrån de erfarenheter han fått i arbetet med de olika ungdomarna och deras nationalitet och kultur.

6. Sammanfattande slutdiskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur anställda på hvb-hem med olika utbildningsbakgrund beskriver sitt arbete och sin betydelse för ensamkommande flyktingungdomars integration i samhället. Genom intervjuer med personal på tre utvalda hvb-hem för ensamkommande ungdomar har vi kunnat samla in den empiri som vi sedan har analyserat med hjälp av teoretiska begrepp såsom normer, etnicitet och makt.

Under arbetets gång har våra undersökningsfrågor besvarats samtidigt som fler frågor dykt upp. Studien började med vår nyfikenhet om vilka tankar personal på hvb-hem har om integration, sitt arbete och sin egen roll för ungdomarna.

Våra frågeställningar har varit följande:

Vilken syn har personalen på ungdomarna och vad de behöver för att integreras?

Hur beskriver personalen sin roll i arbetet med ungdomarna?

Vilka likheter och skillnader finns i personalens tankar om sitt arbete, utifrån deras yrkesbakgrund och utbildning?

För att besvara våra frågeställningar har vi intervjuat sju personer som arbetar på hvb-hem för ensamkommande ungdomar. Genom våra kvalitativa intervjuer har vi fått ta del av personalens erfarenheter och tankar om de ensamkommande barnens situation, vilket har varit givande och lärorikt för oss båda eftersom vi har begränsad erfarenhet på området.

Intervjuerna har gett oss en större förståelse för ungdomarnas integrationsprocess och personalens syn på sin egen roll i denna process.

Resultatet i studien pekar på att samtliga intervjupersoner har som mål att de ensamkommande ungdomarna ska komma in i samhället och bli självständiga genom studier eller förvärvsarbete. Personalens beskrivningar av integrationsprocessen har ofta handlat om

de många små stegen som måste tas för varje ungdom, vilket kan handla om allt ifrån att lära sig att ta bussen, städa och tvätta till prismedvetenhet, att hantera känslor och följa regler. Många gånger handlar det om saker som vilka ungdomar som helst i vårt samhälle behöver lära sig för att bli självständiga vuxna. Intervjupersonerna har ofta beskrivit de ensamkommande ungdomarna som "vanliga" tonåringar i processen att bli en ansvarsfull vuxen och vi har sett en försiktighet i att beskriva ungdomarna utifrån deras etnicitet eller kultur. Vi kan tänka oss att det finns både fördelar och nackdelar med detta. Att se ungdomarna som kategorin människor framför att kategorisera dem som flyktingar bidrar till att ungdomarna kommer in i en gemenskap och identifierar sig som en del i gemenskapen vilket kan ses som en fördel i integrationsprocessen. Samtidigt som det kan vara bra att identifiera kulturella aspekter vilka då blir lättare att arbeta med och diskutera.

Ungdomarna har av våra intervjupersoner både beskrivits som starka personligheter med en stor egen vilja och som bräckliga individer med traumatiska upplevelser i bagaget. Vi har kunnat se hur de intervjupersoner som har socionomutbildning var de enda som tagit upp maktbegreppet i beskrivningen av samarbetet mellan ungdomarna och personalen på HVB-hemmen. Vi har även sett att de intervjupersoner som har en socionomutbildning haft större benägenhet att se ungdomarna utifrån en större kontext och utifrån denna beskriva ungdomarnas möjligheter och begränsningar. De intervjupersoner som inte har socionomutbildning har här istället fokuserat på ungdomarna som individer och dessa individers personliga styrkor och svagheter. Vi har genom vår studie kunnat se ett mönster där personal med socionomutbildning har haft större benägenhet att reflektera över sitt arbete utifrån ett större sammanhang och i större utsträckning kunnat identifiera och distansera sig från eventuella fördomar. Eftersom vår studie har ett relativt litet underlag går det inte att dra några generella slutsatser.

För att kunna säga något generellt om hur intervjupersonerna reflekterar och pratar om sitt arbete med de ensamkommande barnen i förhållande till sin utbildning behövs studier av en större grupp personer som arbetar med ensamkommande barn.

Referenser:

Ahrne, Göran & Svensson Peter (2015) "Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt" I:
Ahrne, Göran & Svensson Peter (red): *Handbok i Kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber

Backlund, Åsa & Eriksson, Riitta & von Greiff, Katarina & Åkerlund, Eva-Marie (2012)
Ensam och flyktingbarn – barnet och socialtjänsten om den första tiden i Sverige. (FoU
Forskningsrapport 2012:1) Stockholm.

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Eriksson Malin, Ghazinour Mehdi, Hanberger Anders, Isaksson Joakim &
E. Wimelius Malin (2014) *Utvärdering av insatser för ensamkommande barn
och ungdomar i Umeå 2012-2013*. Slutrapport: Umeå Centre for Evaluation Research
Evaluation Report

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2015) "Intervjuer" i Ahrne, Göran & Svensson
Peter (red): *Handbok i Kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber

Fälldin, Kerstin & Strand, Göran (2010) *Ensamkommande barn och ungdomar*. Stockholm:
Natur & Kultur

Hessle, Marie (2009) *Ensamkommande men inte ensamma: En tioårsuppföljning av
ensamkommande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*.
Stockholm: Stockholms Universitet

IVO (2013) *HVB: En trygg och säker vård - Har personalen lämplig utbildning*. Stockholm:
IVO

IVO (2016) *Mer stabil situation kring ensamkommande flyktingbarn*. [Elektronisk]
<http://www.ivo.se/nyheter/2016/mer-stabil-situation-kring-ensamkommande-flyktingbarn/>
[Hämtad 2016-05-11 kl 9:45]

Johnsson, Ewa & Zolowska, Krystyna & McNeil F Thomas (2015) Prediction of adaption
difficulties by country of origin, cumulate psychosocial stressors and attitude toward
integrating: A Swedish study of first-generation immigrants from Somalia, Vietnam and
China. *International Journal of Social Psychiatry* Vol.61 (2)

Levin, Claes (2008) *Att undersöka "det sociala" - Några ingångar I*: Meuwisse, Anna & Swärd, Hans & Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur

Migrationsverket (2014) *Vilka rättigheter har du?* [Elektronisk]
<http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/For-dig-som-ar-barn-och-har-sokt-asyl/Utan-foraldrar/Vilka-rattigheter-har-du.html>
[Hämtad 2016-05-11 kl 15:30]

Migrationsverket (2015) *Verksamhets- och kostnadsprognos 2015-10-22*. [Elektronisk]
<http://www.migrationsverket.se/download/18.23e76fe91505855cf767e4/1445526069526/Migrationsverkets+oktoberprognos+2015+P5-15.pdf> [Hämtad 16-05-11 kl 15:00]

Migrationsverket (2016) *Aktuellt om ensamkommande barn & ungdomar*. [Elektronisk]
<http://extra.lansstyrelsen.se/integration/Sv/nyheter/2015/Pages/aktuellt-om-ensamkommande-barn-och-ungdomar-maj-juni.aspx> [Hämtad 2016-05-11 kl 12:45]

Runesson, Ingrid & Larsson, Monica & Nyberg, Greger (2014) "Kollegiedialog – en modell för kunskapsproduktion och förändringsarbete inom socialt arbete" i Philip Lander & Bengt Svenssons (red): *Perspektiv på social utsatthet*. Lund: Studentlitteratur AB

Sallnäs, Marie (2002) "Mellan familjeliv och institutionsliv – Om små privata institutioner för barn och ungdomar" I Ingrid Söderlind (red): *Uppväxt, familjereformer och barns bäst – om familjeliv som offentlig angelägenhet och vardaglig praktik*. Stockholm: Institutet för framtidsstudier

Sallnäs, Marie (2009) "Swedish Residential Care in the Landscape of Out-of-Home Care" i Courtney, Mark E. & Iwaniec, Dorotea's *Residential Care of Children: Comparative Perspectives*. Oxford: Oxford University Press.

Socialstyrelsen (2013) *Vägledning. Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar*. [Elektronisk]
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19030/2013-5-2.pdf> [Hämtad 160511 kl 14.10]

SOSFS 2014:12 *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende*. Stockholm: Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2015) Pressmeddelande. *Reglerna för HVB-hem förenklas*. [Elektronisk] <https://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2015november/reglernaforhvb-hemforenklas> [Hämtad 2016-05-01 kl 8:15]

Svensson, Kerstin (red.) (2007) *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Svärd, Veronica (2016) *Children at risk? Hospital social workers' and their colleagues' assessment and reporting experiences*. Göteborg: Göteborgs universitet

Vetenskapssrådet (2015) *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. [Elektronisk] <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [Hämtad 2016-05-19 kl 8:20]

Wallin, AM & Ahlström, G (2005) Unaccompanied Young Adult Refugees in Sweden, Experiences of their Life Situation and Wellbeing: A Qualitative Followup Study. Ethnicity and Health. *Ethnicity & Health*. Vol 10, 2005: 129-144

Ensamkommande flyktingbarns integration i det svenska samhället

Vi heter Josefin Nilsson och Susanna Lillvik och studerar på Socionomprogrammet på Socialhögskolan, Lunds Universitet. Vi går sjätte terminen och ska under denna termin skriva C-uppsats. För att få ett underlag till vår uppsats, önskar vi intervjua personal som arbetar på hvb-hem för ensamkommande flyktingbarn.

Syftet med vår undersökning är att få en djupare förståelse för personal som arbetar på hvb-hem för ensamkommande flyktingbarn och hur de ser på barnens integration i samhället. Vilka möjligheter och vilka hinder kan personalen se?

Studien vill vi genomföra med hjälp av att intervjua personal på olika hvb-hem. Vår tanke är att genomföra 8-10 intervjuer på 3-4 utvalda hvb-hem. Tidsåtgången för varje intervju är tänkt runt 45 minuter. Vi önskar spela in intervjun för att på bästa sätt sedan kunna transkribera den.

Allt material från intervjuerna kommer att försvaras på sådant sätt ingen obehörig kommer att kunna ta del av det. Endast vi, som undersökningsledare, kommer att ha tillgång till materialet. Materialet kommer enbart att användas som underlag för den c-uppsats vi ämnar göra på Lunds universitet. Alla deltagare i intervjuerna kommer att aidentifieras i resultatet.

Frivillighetskravet

Deltagande i intervjuer är helt frivilligt. Du kan, när helst du vill, avbryta och ta tillbaka din intervju.

Önskas mer information om studien så är du välkommen att höra av dig till:

Josefin Nilsson	xxxxxxxx@student.lu.se	070XXXXXXX
Susanne Lillvik	xxxxxxxx@student.lu.se	070XXXXXXX

Vi hoppas att du vill delta i vår undersökning!

Intervjuguide

Bakgrund

- (Hur gammal?)
- Utbildning - *har du ngn utbildning? Vilken? Ngn intern utbildning?*
- Tidigare arbeten - *inom socialt arbete? Andra hem för ungdomar?*
- Hur länge arbetat på nuvarande arbetet? - *har du haft olika tjänster eller arbetat med olika inom HVB-hemmet?*

Arbetet

- Beskriv en vanlig dag på ditt arbete
- Vad ser du som din roll i förhållande till ungdomarna?
- Vad driver dig i ditt arbete?
- Vad tycker du är mest intressant eller roligt?

Integration

- Hur skulle du beskriva syftet med ditt arbete på HVB-hem för ensamkommande flyktingbarn?
- Vad tänker du är viktigt, utifrån dina erfarenheter, för att ungdomarna ska känna sig som en del av samhället? - *känner du att dina tankar stämmer överens med hur boendet tänker om det?*
- Hur arbetar ni i arbetsgruppen med detta arbete?– *Uppfattar du att ni är eniga om vilken väg ni i arbetsgruppen ska gå? Känner du att arbetsledningens uppfattning om hur arbetet ska utföras, stämmer överens med din/arbetsgruppens tankar?*
- Hur ser samarbetet ut mellan ungdomarna och personalen?
- Vad uppfattar du är det viktigaste för ungdomarna, för att de ska känna sig delaktiga i samhället? - *skola, jobb, vänner, boende, språk etc.*
- Vad krävs för att ungdomarna ska flytta från hemmet? - *att de fyllt 18 år? Att de hittar ett eget boende? Att de har ett arbete? Etc...*

Möjligheter

- Vilka möjligheter har du att uppnå det du ser som syftet med ditt arbete?

Hinder

- Vilka hinder ser du för att uppnå det du ser som syftet med ditt arbete?
- Vilka svårigheter stöter du på i arbetet?
- Vilka arbetssätt upplever du som gynnande för ungdomarna?
- Vad upplever du för regler och lagar som gynnar ungdomarna
- Vilka regler/lagar upplever du som hinder för ungdomarna

Strukturen på arbetsplatsen

Finns det något som du själv skulle vilja ta upp som jag missat?

Är det ok om jag återkommer till dig på telefon om det dyker upp fler frågor?